

Briuselis, 2018 12 07
COM(2018) 811 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES miškų strategijos

**„Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui“ įgyvendinimo
pažanga**

Įvadas. ES miškų strategija

2013 m. komunikate „Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui“¹ (toliau – strategija) nustatyta nauja ES sistema, skirta su mišku susijusiai politikai koordinuoti ir jos nuoseklumui užtikrinti, taip pat miškų ir su mišku susijusio sektoriaus indėliui įgyvendinant ES tikslus didinti. Pagrindiniai šios strategijos principai – tvari miškotvarka (TM), daugiafunkcis miškų vaidmuo, išteklių naudojimo efektyvumas ir visuotinė atsakomybė už miškus.

Strategijoje nustatytas įpareigojimas Komisijai, valstybėms narėms ir susijusiems suinteresuotiesiems subjektams bendradarbiauti įgyvendinant bendrą viziją, taip pat nuosekliai planuojant ir įgyvendinant su mišku susijusias politikos priemones. Joje nustatyti du iki 2020 m. pasiektini pagrindiniai tikslai: i) užtikrinti, kad visi miškai Europos Sąjungoje būtų tvarkomi pagal TM principus, ir ii) padidinti ES indėlį skatinant vykdyti TM ir mažinant miškų naikinimą pasaulio lygmeniu. Abu tikslai apima tris darnaus vystymosi aspektus – taip užtikrinama, kad būtų laikomasi holistinio požiūrio į miškotvarką ir miškų politiką.

Strategija apima aštuonias tarpusavyje susijusias prioritetines sritis, taip pat pagrindines politikos priemones ir aspektus, kurie svarbūs miškotvarkai, su mišku susijusiam sektoriui ir visuomenei. Iš pateiktų kiekvienos prioritetinės srities strateginių krypčių matyti, kaip Komisija ar valstybės narės galėtų geriausiai įgyvendinti prioritetinius tikslus.

Šią strategiją palankiai įvertino Taryba² ir Europos Parlamentas³, pritarus Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui⁴ bei Regionų komitetui⁵. Reaguodama į jų prašymus, Komisija, bendradarbiaudama su strategijoje nurodytu Miškų nuolatinio komiteto (MNK) ir suinteresuotųjų subjektų platformomis, parengė daugiametį įgyvendinimo planą⁶ (miškų DĮP) – jame nustatyti 2015–2020 m. konkretūs veiksmai, veiklos vykdytojai ir terminai.

Peržiūros procesas

Strategijoje numatyta, kad iki 2018 m. turėtų būti atlikta peržiūra siekiant įvertinti strategijos įgyvendinimo pažangą. Miškų DĮP, kuriame išvardytos Komisijos veiklos iki 2017 m. prioritetinės sritys, konkrečiai nurodyta, kad ši peržiūra padės nustatyti 2018–2020 m.

¹ COM(2013) 659.

² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/agricult/142685.pdf.

³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2015-0109+0+DOC+PDF+V0//LT>.

⁴ OL C 451, 2014 12 16, p. 127–133.

⁵ OL C 126, 2014 4 26, p. 3–7.

⁶ SWD(2015) 164.

prioritetinius tikslus. Be to, Taryba paragino Komisiją iki 2018 m. pateikti Tarybai ataskaitą dėl šios peržiūros išvadų ir kartu pateikti rekomendacijas.

Atliekant peržiūrą remtasi įvairiais įrodymų šaltiniais, įskaitant oficialių politikos vertinimų rezultatus, ES ataskaitas ir leidinius, be to, atliktas specialus tyrimas⁷.

Aštuonios prioritetinės sritys. Pažangos santrauka

Komisija, valstybės narės bei privačiojo ir viešojo sektorių suinteresuotieji subjektai, vykdydami įvairią veiklą, lig šiol remiasi strategija. Dauguma visų aštuonių prioritetinių sričių veiksmų, nustatytų miškų DIP, įgyvendinami, kaip numatyta: apie 30 proc. veiksmų visiškai užbaigti, o kai kurie – iš dalies įgyvendinti; 45 proc. veiksmų tebeįgyvendinami. Dar ne pradėta vykdyti apie 10 proc. veiksmų, o kai kuriuos vėluojama įgyvendinti.

Pažangą pagal prioritetines sritis būtų galima apibendrinti taip:

Mūsų kaimo ir miesto gyvenviečių rėmimas

Pagrindinis paramos šaltinis, kuriuo remiamasi užtikrinant ES miškų apsaugą ir tvarų tvarkymą, tebėra pagal bendrąją žemės ūkio politiką (BŽŪP) įgyvendinama kaimo plėtros (KP) politika. 24 valstybės narės yra suplanavusios 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui skirtų miškininkystės priemonių – parengta 90 proc. kaimo plėtros programų (KPP) ir įsipareigota joms skirti 8,2 mlrd. EUR visų viešųjų išlaidų. Keturios valstybės narės nusprendė su miškininkyste susijusius poreikius tenkinti valstybės pagalbos lėšomis⁸.

Miškininkystės priemonės padeda valstybėms narėms remti daugiafunkčius miškus ir TM, taip pat jas susieti su kitomis KP priemonėmis (pvz., konsultavimo paslaugomis, mokymu, investicijomis, bendradarbiavimu) siekiant patenkinti konkrečius regioninius poreikius. Šiomis priemonėmis remiama miškų plėtra įveisiant mišką bei sumontuojant ir atnaujinant agrarinės miškininkystės sistemas⁹. Esama ir kitų TM rėmimo priemonių: gaisrinės saugos ir gaivalinių nelaimių prevencija (daugiau negu 20 proc. suplanuotų išlaidų); investicijos, skirtos prisitaikyti prie klimato kaitos, taip pat skirtos aplinkosaugos ir patogumų paslaugoms teikti, ir kompensacijos už su tinklu „Natura 2000“ susijusius bei savanoriškus įsipareigojimus. Be to, KP politika remiamos investicijos, skirtos miškų ir ikipramoninio medienos apdorojimo sektoriaus ekonominei vertei padidinti.

⁷ ES miškų strategijos įgyvendinimo pažangos tyrimas.

⁸ Pvz., dauguma Vokietijos žemių miškininkystės srities programos remia teikdamos pagalbą moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, o trys žemės – valstybės pagalbos lėšomis.

⁹ Miško įveisimo tikslas: > 300.000 ha; agrarinės miškininkystės tikslas: > 80 000 ha.

Miškininkystės priemonių paskirtis – padidinti TM indėlį įgyvendinant ES politikos tikslus ir kartu suteikti naudos su mišku susijusiam sektoriui, remti kaimo plėtrą bei skatinti teikti prekes ir paslaugas taip, kad ši veikla derėtų su pagrindinėmis aplinkos ir klimato politikos priemonėmis. Šių priemonių taikymo sritis atitinka pagrindinius visuomeninius ir sektoriaus poreikius¹⁰.

Tam tikrų priemonių (pvz., agrarinės miškininkystės, „Natura 2000“) taikymo mastas dar nėra toks, kokio tikėtasi. Vykdydamos papildomus tarpusavio ir atskirus mainus ir skatindamos naudotis gerąja patirtimi valstybės narės galėtų lengviau pašalinti galimus ribojančius veiksnius, kuriuos dažnai lemia administracinė našta arba miško nuosavybės struktūra. Pasiūlyme dėl 2021–2027 m. BŽŪP¹¹ numatytas didesnis subsidarumas ir daugiau lankstumo – taip valstybėms narėms turėtų atsirasti naujų galimybių kurti priemones, kurias taikant būtų įgyvendinamos paprastesnės administracinės procedūros, ir tai padėtų geriau tenkinti vietos poreikius bei remti prioritetinius tikslus. Į tebevykstančio 2014–2020 m. valstybės pagalbos taisyklių vertinimo rezultatus bus atsižvelgiama atliekant valstybės pagalbos gairių peržiūrą.

Reikia vis daugiau dėmesio skirti miškų ir medžių bei miesto ir priemiesčio teritorijų tarpusavio sąveikai, taip pat siekti geriau suprasti miškų ir medžių svarbą šioms bendruomenėms.

Su mišku susijusių ES pramonės šakų, bioenergetikos ir platesnio masto žaliosios ekonomikos konkurencingumo ir tvarumo skatinimas

Su mišku susijusios ES pramonės šakose užtikrinamas tvarus ir efektyviu išteklių naudojimu grindžiamas įvairių medžiagų ir produktų¹² apdorojimas. Prie strategijos pridėtame „Su mišku susijusių ES pramonės šakų veiksmų plane“ (angl. *Blueprint for EU Forest-based Industries*) nustatyti šiems sektoriams kylantys sunkumai ir būtini veiksmai¹³. 2015 m. su mišku susijusių pramonės šakų kuriamos pridėtinės vertės grandinėse buvo remiamas 3,6 mln. žaliosios ekonomikos sektorių¹⁴ (pakeičiančių iškastinio kuro medžiagų sektorius) darbo vietų kūrimas, o šiose darbo vietose sukurta apyvarta siekė 640 mlrd. EUR (pridėtinė vertė – 200 mlrd. EUR). Strategijoje ateities perspektyvomis grindžiamas su mišku susijęs sektorius skatinamas tvariai ir laikantis efektyvaus išteklių naudojimo principų sutelkti ir

¹⁰ Miškininkystės priemonių vertinimas pagal Kaimo plėtros politiką.

¹¹ COM(2018) 392 *final*.

¹² Pvz., statybos, baldų ir būsto dekoru gaminių, spausdinimo, pakavimo, higienos produktų, maisto priedų, taip pat vis dažniau biotekstilės, cheminių medžiagų, vaistų, plastikų, 3D spausdinimo sudėtinųjų medžiagų ir biokuro.

¹³ SWD(2013) 343.

¹⁴ http://ec.europa.eu/environment/basics/green-economy/index_en.htm.

naudoti miško biomasę, kurti bioekonomiką, užtikrinti galimybę patekti į vietas ir tarptautines rinkas bei stiprinti mokslinius tyrimus ir inovacijas (MTI).

Sektorių tyrimai padėjo padidinti konkurencingumą ir tvarumą, taip pat užtikrinti medienos prieinamumą bei konkurencingumą pasaulio lygmeniu¹⁵, pagrįsti ES teisės aktų, skirtų su mišku susijusioms pramonės šakoms, bendrą vertinimą¹⁶, taip pat vartotojams skirtos informacijos apie baldus¹⁷ ir medienos pakopinį naudojimą¹⁸ (kaip indėlio rengiant Žiedinės ekonomikos veiksmų plano¹⁹ gerosios patirties gaires²⁰) analizę. Kai kurios valstybės narės remia veiksmus, kuriais skatinamas miško produktų (pvz., statybos) vietos rinkos augimas. Lygiagrečiai ES ėmėsi įgyvendinti iniciatyvą „Sektorių bendradarbiavimo įgūdžių srityje planas“²¹, skirtą statybos ir su mišku susijusių pramonės šakų sektoriams.

Kalbant apie tarptautinį lygmenį, padaryta pažanga įgyvendinant dvišalės prekybos susitarimus, konkrečiai – atitinkamų sektorių susitarimus su Kanada ir Japonija ir susitarimą su Ukraina dėl TM²².

Padaryta svarbi ES bendrųjų programų BP 7²³ ir „Horizontas 2020“²⁴, taip pat Europos inovacijų partnerystės žaliavų srityje²⁵ įgyvendinimo pažanga. Miškų sektoriaus technologijų platforma (MSTP)²⁶ suteikia galimybę stiprinti bendradarbiavimą inovacijų srityje. Bioproduktų²⁷ srities viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės padeda jas komercinti kuriant įvairias taikomas programas (pvz., susijusias su naujomis skaidulinėmis technologijomis, biomišiniiais, bioetanoliu, biodyzelinu).

Į patvirtintą naujos redakcijos Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvą²⁸ įtraukti nauji miško biomasės, naudojamos bioenergijai gaminti, tvarumo kriterijai. Šie kriterijai ir tebevykstantis darbas siekiant išspręsti su mišku susijusių produktų tvarumo klausimą yra

¹⁵ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10017/attachments/1/translations/en/renditions/pdf>.

¹⁶ https://ec.europa.eu/growth/content/study-assessment-cumulative-cost-impact-specified-eu-legislation-and-policies-eu-forest-0_en.

¹⁷ <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/7572/attachments/1/translations>.

¹⁸ https://ec.europa.eu/growth/content/study-optimised-cascading-use-wood-0_en.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614>.

²⁰ Bus paskelbta iki 2018 m. pabaigos.

²¹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1415&langId=lt>.

²² Pagal ES ir Ukrainos išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės susitarimą.

²³ https://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm.

²⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en>.

²⁵ https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/policy-strategy_en.

²⁶ <http://www.forestplatform.org/#/>.

²⁷ Biologinės pramonės sektorių bendroji įmonė pagal programą „Horizontas 2020“ (<https://www.bbi-europe.eu/>).

²⁸ Žr. 2018 m. birželio mėn. sudarytą laikiną susitarimą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10308-2018-INIT/en/pdf>.

grindžiami MNK darbu rengiant TM kriterijus ir rodiklius²⁹. Kai šie kriterijai bus visiškai parengti³⁰, jie bus naudojami siekiant užtikrinti TM ES ir įvairiose pasaulio šalyse.

Europos inovacijų partnerystės žemės ūkio srityje tikslinė grupė³¹ taip pat ieškojo būdų, kaip būtų galima geriau tvariai sutelkti ES miškų biomasę. Peržiūrėta ES bioekonomikos strategija³² turėtų padėti diegti inovacijas ir toliau didinti miško biomasės svarbą siekiant ją pakeisti neatsinaujinančias medžiagas ir produktus, taip pat saugoti aplinką ir užtikrinti žiediško principo laikymąsi.

Miškai keičiantis klimatui

Strategijoje skatinama nacionalinėse politikos sistemose taikyti miškotvarkos praktiką, kuri padėtų mažinti išmetamųjų teršalų kiekį, vykdyti CO₂ sekvestraciją ir didinti miškų atsparumą, – šiuo tikslu skatinama naudotis ES lėšomis ir pažangiausiomis žiniomis.

Esamomis ES politikos priemonėmis užtikrinamas miškų indėlis švelninant klimato kaitą (Žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) reglamentas³³) ir prie jos prisitaikant (ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija³⁴). Įgyvendinant LULUCF reglamente nustatytą ataskaitų teikimo tvarką pagal JT klimato kaitos konvenciją, padaryta didelė pažanga išnaudojant ES miškų teikiamas klimato kaitos švelninimo galimybes, didinant supratimą apie klimato ir miškų tarpusavio ryšį bei skatinant valstybių narių politikos darbotvarkėse nustatyti konkrečius veiksmus. LULUCF reglamente pabrėžiama miškų ir medienos svarba mažinant išmetamųjų teršalų kiekį ir vykdant anglies dioksido sekvestraciją, taip pat remiama TM. Kalbant apie prisitaikymą prie klimato kaitos, 25 valstybės narės yra parengusios nacionalines arba sektorių prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas – daugumoje šių šalių miškai yra viena iš prioritetinių sričių³⁵.

Siekdama spręsti miškų gaisrų ir kitų nelaimių klausimą, ES teikia didelę finansinę ir institucinę paramą, be kita ko, skirdama BŽŪP, Europos struktūrinių ir investicijų fondų, mokslinių tyrimų ir programos LIFE lėšų. ES civilinės saugos mechanizmu remiama miškų gaisrų prevencija – atliekami rizikos vertinimai, rengiami tvarkymo planai, diegiamos ankstyvojo perspėjimo ir skubaus informavimo sistemos, didinamas informuotumas. Naudodamasis Europos miškų gaisrų informacijos sistema (EFFIS), Reagavimo į nelaimes koordinavimo centras (angl. ERCC) vykdo miškų gaisrų rizikos ir dažnumo stebėseną, kad

²⁹ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/forest/publications/pdf/sfcci-report_en.pdf.

³⁰ Komisija iki 2021 m. sausio mėn. parengs veiksmų gaires.

³¹ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/focus-groups/sustainable-mobilisation-forest-biomass>.

³² COM(2018) 673.

³³ Reglamentas (ES) 2018/841.

³⁴ COM(2013) 216.

³⁵ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/countries-regions/countries>.

būtų suderintai ir greitai imamas reagavimo priemonių. Po neseniai įvykusių ekstremalių įvykių parengtas pasiūlymas sustiprinti ES civilinės saugos mechanizmą³⁶ – pasiūlymu siekiama stiprinti ES koordinuojamas gaisro gesinimo priemones bei daugiau dėmesio skirti prevencijai ir pasirengimui ir taip padėti stiprinti prisitaikymo prie klimato kaitos ir civilinės saugos tarpusavio sąveiką.

Nauja patirtis bei keitimasis gerąja patirtimi, susiję su klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos veiksnių ir jų tarpusavio sąveikos planavimu, įgyvendinimu ir stebėseną, padėtų užtikrinti ilgalaikį miškų tvarumą ir juose sulaikyti anglies dioksidą.

Miškų apsauga ir ekosisteminių paslaugų stiprinimas

Siekiant užtikrinti, kad miškai teiktų ekosistemines paslaugas ir padėtų išsaugoti biologinę įvairovę, strategijoje pirmenybė teikiama prevenciniams metodams. Šiuo požiūriu strategijoje pabrėžiamos miškotvarkos planų (MP) arba lygiaverčių priemonių teikiamos galimybės užtikrinant prekių ir paslaugų teikimo pusiausvyrą. Strategijoje valstybės narės ir Komisija raginamos įgyvendinti ES Buveinių ir Paukščių direktyvas, ES biologinės įvairovės strategiją, ieškoti ekosisteminių paslaugų vertės nustatymo būdų ir naudoti ES lėšas siekiant apsaugoti miškų gamtinį kapitalą.

Padaryta pažanga įgyvendinant „Ekosistemų ir jų funkcijų kartografavimo ir vertinimo“ (angl. MAES) iniciatyvą³⁷, įskaitant miškų srities bandomąjį projektą ir su ES gamtinio kapitalo apskaitos sistema (angl. INCA)³⁸ susijusį darbą. Teikiant ES finansavimą vis daugiau atsižvelgiama į galimybes remti miškų ekosisteminių paslaugų teikimą. Turima nedaug įrodymų, kaip, vykdant TM, yra remiamos įvairios politikos priemonės, kaip antai ES vandens pagrindų direktyva, tačiau ES remiami šios srities moksliniai tyrimai (konkrečiai – pagal su vandeniu susijusių paslaugų teikimo projektą³⁹) gali padėti geriau suprasti, kaip kuriama ir įgyvendinama politika.

ES kenkėjų kontrolės priemonės sustiprintos priėmus naują Augalų sveikatos reglamentą⁴⁰ ir Reglamentą dėl invazinių svetimų rūšių⁴¹ – taip užtikrinama geresnė ES miškų ir augalų apsauga.

Komisija paskelbė vadovą „Natura 2000“ ir miškų klausimais⁴² – jis parengtas bendradarbiaujant su įvairių sričių suinteresuotaisiais subjektais. Daroma biologinės įvairovės

³⁶ 2018 m. turėtų būti patvirtinta nauja Europos kovos su gaivalinėmis nelaimėmis sistema „RescEU“.

³⁷ http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/index_en.htm.

³⁸ http://ec.europa.eu/environment/nature/capital_accounting/index_en.htm.

³⁹ http://www.cost.eu/COST_Actions/ca/CA15206.

⁴⁰ Reglamentas (ES) 2016/2031.

⁴¹ Reglamentas (ES) Nr. 1143/2014.

aspekto integravimo į MP pažanga. Valstybės narės bei miškų savininkai ir valdytojai naudojami finansavimu, teikiamu pagal KPP ir programą LIFE siekiant remti jų įsipareigojimų įgyvendinimą, o kai kurie iš jų skatina imtis iniciatyvų, skirtų miškų genetiniams ištekliams saugoti ir stiprinti.

Nors imamasi veiksmų, vienas iš svarbiausių uždavinių tebėra įgyvendinti ES biologinės įvairovės politiką. Iš miško buveinių ir rūšių apsaugos ataskaitų kol kas nematyti, kad būtų daroma pažanga. Reikia daugiau stengtis padidinti MP svarbą siekiant biologinės įvairovės tikslų, taip pat reikia remti ekosisteminių paslaugų teikimą. Užbaigus pagal MAES iniciatyvą vykdomus darbus, taip pat mokslinius tyrimus, susijusius su priemonėmis ir metodais, kuriais siekiama pagrįsti miškų ekosistemines paslaugas ir finansinį atlygį už jas, turėtų atsirasti naujų įžvalgų šioje srityje.

Kokius miškus turime? Kaip jie keičiasi?

Strategija siekiama sustiprinti žinių bazę siekiant išspręsti su miškais susijusius uždavinius bei uždavinius, kylančius su mišku susijusiam sektoriui, – stiprinant bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą kuriant Europos miškų informacinę sistemą (angl. FISE), kuri būtų duomenų ir informacijos apie Europos miškus ir miškininkystę bazė, glaudžiai susijusi su kitomis duomenų ir informacinėmis sistemomis, ir suderinant ES lygmens duomenis.

Vis dar kuriamas FISE prototipas. Kai kurios susijusios į FISE įeinančios informacinės sistemos, pavyzdžiui, EFFIS (susijusi su miškų gaisrais) arba FOREMATIS (susijusi su miško daiginamąja medžiaga), jau veikia ir yra atnaujintos. Daroma pažanga derinant duomenis apie miškus siekiant, *inter alia*, prisidėti prie tarptautinių procesų, kaip antai duomenų FOREST EUROPE TM rodikliams apskaičiuoti rinkimo.

Kad FISE pradėtų veikti, dar reikia nuveikti nemažai darbų, susijusių su sistemos kūrimu, duomenų rinkimu ir jų suderinimu, taip pat esamų šaltinių (pvz., EFFIS, „Climate-ADAPT“⁴³) arba galimų būsimų šaltinių (pvz., DIABOLO, MAES) išteklių sujungimu.

Nauji ir novatoriški miškininkystės ir pridėtinės vertės produktai

Strategijoje siūloma įgyvendinti plataus užmojo mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) darbotvarkę siekiant padidinti šio sektoriaus tvarumą ir sukurti naujoviškų produktų ir procesų – siūloma šiuo tikslu naudotis programa „Horizontas 2020“, Europos inovacijų partnerystė žaliavų srityje ir Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio srityje⁴⁴, SCAR⁴⁵,

⁴²<https://ec.europa.eu/agriculture/forest/publications>.

⁴³<https://climate-adapt.eea.europa.eu/>.

⁴⁴<https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about>.

miškų valdymo struktūra ir kitais susijusiais ES *forumais*, taip pat koordinavimo ir gerosios patirties sklaidos mechanizmais.

ES finansuojamais moksliniais tyrimais sustiprinta apie 500⁴⁶ su mišku susijusio sektoriaus projektų (nuo 2007 m.⁴⁷). Numatoma, kad finansavimo išlaidų pagal programą „Horizontas 2020“ suma viršys visą daugiau negu 500 mln. EUR siekiančią išlaidų su mišku susijusio sektoriaus moksliniams tyrimams pagal BP 7 sumą. Taip pat šiuo tikslu skiriamas ERPF finansavimas inovacijoms, nes daugelis ES regionų savo pažangiosios specializacijos strategijose pasirinko su miškininkyste susijusius prioritetinius tikslus. Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio srityje ir Europos inovacijų partnerystė žaliavų srityje padeda susieti miškininkystę ir atitinkamus mokslinius tyrimus šiose srityse: agrarinės miškininkystės; tvaraus miško biomasės sutelkimo; klimato kaitos ir aplinkosaugos uždavinių sprendimo; vertės grandinių.

Maždaug 70-čiai projektų parama (85 mln. EUR) iš ES ir nacionalinių šaltinių skirta pagal BP 7 ERA-NET programas FORESTERRA, SUMFOREST ir „WoodWisdom“. Tebevykdomoje programos „Horizontas 2000“ ERA-NET „ForestValue“⁴⁸, pagal kurią remiamas perėjimas prie bioekonomikos, dalyvauja 17 šalių, o sutelktas nacionalinių ir ES šaltinių finansavimas siekia 20 mln. EUR. SCAR strateginė darbo grupė (SDG) miško mokslinių tyrimų ir inovacijų klausimais⁴⁹ remia koordinavimo veiksmus, ES finansuojamų mokslinių tyrimų taikymo srities ir rezultatų tyrimus, taip pat veiklą, kuria siekiama užmegzti ryšius su kitais *forumais*.

Tvirtesnė rezultatų sklaidos sistema būtų naudinga rengiant mokslinių tyrimų darbotvarkes ir apibrėžiant tyrėjų ir Europos inovacijų partnerysčių ryšius. Tvirtas inovacijų kapitalizavimas vertės grandinėse padėtų remti su mišku susijusio sektoriaus konkurencingumą. Pagal programą „Horizontas 2020“ siekiama finansuoti projektus, kuriais kapitalizuojami užbaigtų projektų rezultatai, tačiau šios veiklos rezultatų dar nematyti.

Bendras darbas siekiant nuosekliai tvarkyti ir geriau suprasti mūsų miškus

Kad būtų galima suderinti įvairius sektorių politikos tikslus ir metodus, būtina koordinuoti veiksmus, bendradarbiauti ir palaikyti ryšius. Strategija siekiama sustiprinti valdymą ir ryšių

⁴⁵ Žemės ūkio tyrimų nuolatinis komitetas (<https://scar-europe.org/>).

⁴⁶ ES CORDIS ir ERA-NET duomenų bazėse pateikiama informacija (2018 m. spalio mėn.) apie 273 pagal BP 7 finansuojamus projektus (apie 514 mln. EUR) ir 214 pagal programą „Horizontas 2020“ finansuojamų projektų (apie 388 mln. EUR).

⁴⁷ https://scar-europe.org/images/FOREST/Documents/SWG_forestry_study-v2.pdf.

⁴⁸ <https://forestvalue.org/>.

⁴⁹ SCAR SDG miškų klausimais skatina vykdyti tarpvalstybinius mokslinius tyrimus ir bendradarbiauti prisitaikymo prie klimato kaitos ir jos švelninimo, sektorių konkurencingumo didinimo ir ekosisteminių paslaugų teikimo srityse.

palaikymą – visų pirma įsteigiant Miškų nuolatinį komitetą (MNK), Piliečių dialogo grupę miškininkystės ir kamštienos klausimais (PDGMKK) ir Su mišku susijusio sektoriaus klausimų ir susijusių klausimų ekspertų grupę (SMSS EG).

MNK tebėra pagrindinis diskusijų ES miškų klausimais, su ES miškais susijusiais bei strategijos įgyvendinimo klausimais forumas. Šio komiteto informacija ir diskusijos su visomis aktualiomis ES politikos iniciatyvomis susijusiais klausimais grindžiamos metinėmis darbo programomis, rengiamomis remiantis miškų DĖP ir derančiomis su šiais planais. MNK yra parengęs nuomonių⁵⁰ ir ataskaitų²³ – jos perduotos atitinkamiems politikos formuotojams. MNK posėdžiuose valstybės narės dalijasi patirtimi, iniciatyvomis, žiniomis ir patarimais. Keletą kartų MNK nariai buvo susitikę su suinteresuotaisiais subjektais (PDGMKK) ir sektorių ekspertų grupių (pvz., biologinės įvairovės klausimais) nariais.

PDGMKK nariai susitinka dukart per metus ir stebėtojo teisėmis dalyvauja MNK posėdžiuose. Komitetas yra priėmęs sprendimų, iš kurių matyti suinteresuotųjų subjektų bendra vizija įvairiais klausimais, kaip antai ES medienos reglamento (ESMR) klausimais, bei miškininkystės svarba įgyvendinant BŽŪP.

SMSS EG⁵¹ vykdo veiklą nuo 2014 m. – lig šiol daugiausia dėmesio skiriama prekybos (ypač prekybos su kaimynystės priemonėje dalyvaujančiomis šalimis) klausimams, ESMR peržiūrai ir biomasės pakopiniam naudojimui.

Planas sukurti Europos miškų biurų tinklą dar neįgyvendintas. Tačiau Europos nacionalinių miškų inventorių tinkle (ENMIT) ir įgyvendinant keletą ES remiamų mokslinių tyrimų veiksmų⁵² dirbama siekiant užtikrinti, kad Europos informacija apie miškus būtų geriau suderinta.

Iš 2015 m. atlikto „Eurobarometro“ tyrimo dėl visuomenės nuomonės apie miškų teikiamą naudą⁵³ rezultatų matyti, kad reikia geriau skleisti informaciją apie tvariai tvarkomų miškų svarbą. Požiūris, kurio laikomasi ES komunikacijos apie miškus strategijoje⁵⁴, – tvirtas pagrindas, kuriuo galima remtis svarstant, kaip būtų galima patenkinti šiuos poreikius.

⁵⁰ https://ec.europa.eu/agriculture/forest/standing-committee/opinions_lt.

⁵¹ SMSS EG suburia sektoriaus pramonės šakų atstovus, valstybių narių ir kitų sektorių suinteresuotuosius subjektus.

⁵² Įskaitant, pvz., DIABOLO, du COST veiksmus bei įgyvendinamą sutartį su Europos miškų duomenų centru.

⁵³ <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/69759>.

⁵⁴ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/fore/publi/communication-strategy_en.pdf.

Mišakai pasaulinėje perspektyvoje

Strategija siekiama sustiprinti ES vaidmenį įgyvendinant pasaulio lygmens veiksmus, kuriais skatinama TM ir mažinamas miškų naikinimas, taip pat siekiama užtikrinti ES ir valstybių narių politikos bei įsipareigojimų derėjimą. Strategijoje propaguojama miškų svarba darniam vystymuisi ir numatoma su miškų naikinimu ir alinimu kovoti tarptautiniuose *forumuose*, įgyvendinant išorės veiksmus ir vykdant bendradarbiavimą.

ES ir valstybės narės yra patvirtinusios bendras pozicijas dėl TM skatinimo su miškais susijusiuose Europos (pvz., FOREST EUROPE) ir tarptautiniuose (pvz., UNFF, FAO, ITTO) *forumuose* bei vykstant kitiems tarptautiniams procesams (pvz., įgyvendinant JT biologinės įvairovės konvenciją), įskaitant su Darbotvarke iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslais (DVT) susijusius procesus, visų pirma – įgyvendinant Jungtinių Tautų 2017–2030 m. strateginį miškų planą⁵⁵. Rengdama FOREST EUROPE⁵⁶ ES ieško galimybių sudaryti teisiškai privalomą Europos susitarimą dėl miškų, kuriuo būtų teisiškai taikoma TM sąvoka ir kuris iš pradžių apimtų 25 proc. pasaulio miškų.

ES miškų teisės aktų vykdymo, miškų valdymo ir prekybos mediena (FLEGT) veiksmų planas – aktuali, naujoviška atsakomoji priemonė, kuria sprendžiama neteisėtos medienos ruošos problema, ir, įgyvendinant šią priemonę, šalyse partnerėse labai pagerėjo miškų valdymas⁵⁷. Pasirašoma vis daugiau ES ir medieną gaminančių šalių savanoriškų partnerystės susitarimų⁵⁸. 2016 m. pradėjo veikti pirmoji FLEGT licencijų išdavimo sistema (Indonezijoje). Atlikus ESMR⁵⁹ peržiūrą patvirtinta, kad šis reglamentas gali padėti kovoti su neteisėta medienos ruoša ir su tuo susijusia prekyba, tačiau taip pat patvirtinta, kad būtina skatinti vienodai ir veiksmingai įgyvendinti šį reglamentą. Iš ESMR 2015–2017 m. įgyvendinimo rezultatų matyti, kad padaryta didelė pažanga. Be to, atlikus ES vartojimo poveikio miškų naikinimo ir alinimo mastui tyrimą, įgyta žinių apie šią sudėtingą problemą⁶⁰. Šiuo metu Komisija pateiks naują iniciatyvą siekdama paspartinti ES veiksmus, skirtus kovai su miškų naikinimu.

Įgyvendinant ES plėtros politiką remiama pasaulinė su miškais susijusi veikla, nurodyta 2016–2020 m. tarptautinio bendradarbiavimo ir plėtros strateginiame plane, ir skatinama įgyvendinti bendradarbiavimu grindžiamas įtraukios žaliosios ekonomikos intervencijos

⁵⁵ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/184/62/PDF/N1718462.pdf?OpenElement>.

⁵⁶ Ministrų konferencija dėl Europos miškų apsaugos (<https://foresteurope.org/>).

⁵⁷ SWD(2016) 275.

⁵⁸ Šeši savanoriški partnerystės susitarimai jau pasirašyti ir dėl devynių vyksta derybos.

(<http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>).

⁵⁹ COM(2016) 74 *final*.

⁶⁰ http://ec.europa.eu/environment/forests/studies_EUaction_deforestation_palm_oil.htm.

priemonės⁶¹. Iš daugelio projektų matyti ES ir valstybių narių paramos, teikiamos tiesiogiai arba per kelis pasaulinio lygio paramos teikėjus, kuriama vertė visame pasaulyje propaguojant TM. ES taip pat remia besivystančias šalis pagal REDD+ nacionalinius planus ir iniciatyvas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad tiekimo grandinėse nebūtų vykdoma miškų naikinimo veiklos. Be to, ES siekia į savo dvišalės prekybos susitarimus įtraukti nuostatas dėl TM propagavimo ir skatinimo prisiimti įsipareigojimus dėl kovos su neteisėta medienos ruoša ir su tuo susijusia prekyba.

ES finansavimas miškams ir su mišku susijusiam sektoriui

Siekdama remti strategijos tikslus ir prioritetines veiklos sritis, Komisija suderino įvairius ES finansavimo šaltinius. BŽŪP – pagrindinis miškų sektoriaus finansavimo šaltinis (8,2 mlrd. EUR viešųjų išlaidų), ir BŽŪP lėšos skiriamos užtikrinant derėjimą ir sąveiką su kitais ESI fondais⁶², programa LIFE bei ES mokslinių tyrimų bendrąja programa.

ES lėšas skiriant su klimatu susijusiam prioritetiniam tikslui įgyvendinti padedama reikšmingai ir tikslingai skatinti įgyvendinti klimato politiką miškų srityje. Kita vertus, dar neišnaudojamos visos finansavimo galimybės, kuriomis galima naudotis saugant miškus ir stiprinant ekosistemines paslaugas.

Visas ES finansavimas su mišku susijusio sektoriaus MTĮ gerokai išaugo (2013–2017 m. 249 projektams skirta 615 mln. EUR)⁶³. Šios lėšos naudojamos inovacijoms remti, taip pat ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti.

Pagal ES vystomojo bendradarbiavimo priemonės 2014–2020 m. laikotarpiui skirta 235 mln. EUR veiklai, susijusiai su FLEGT ir REDD+, remti (daugiausia – Europos plėtros fondo lėšomis). Papildomai įgyvendinamos konkrečioms šalims ir regionams skirtos bendradarbiavimo programos, daugiausia dėmesio skiriant, be kita ko, valdymo gerinimui ir miškų apsaugos skatinimui.

Išvada. 2020 m. tikslų įgyvendinimo pažanga

Padaryta didelė 2020 m. tikslų įgyvendinimo pažanga. Patvirtinus strategiją ES veiksmai sėkmingai susiejami su jos principais ir tikslais, be to, lengviau koordinuoti visų su mišku ir miškų sektoriumi susijusių sričių ES politiką, skatinti įgyvendinant šalies ir tarptautines

⁶¹ <https://europa.eu/capacity4dev/file/80634/download?token=-ZXMS3Cz>.

⁶² Pvz., siekdamas pašalinti tam tikrą riziką, įskaitant miškų gaisrų riziką, valstybės narės skyrė beveik 8 mlrd. EUR 5 teminiam tikslui „pritaikymas prie klimato kaitos, rizikos prevencija ir valdymas“ įgyvendinti.

⁶³ Remiantis Miškų sektoriaus technologijų platforma.

politikos priemonės taikyti nuoseklų požiūrį ir sudaryti sąlygas ES ir valstybėms narėms tapti pasaulio lyderėmis propaguojant tvarią miškotvarką.

Padaryta nemenka veiklos, susijusios su aštuoniomis strategijos prioritetinėmis sritimis ir strateginėmis kryptimis, įgyvendinimo pažanga. Valstybės narės pripažino, kad strategija turi įtakos jų politikai ir veiksams, nes šiuo dokumentu jos taip pat remiasi vykdydamos subnacionalinio lygmens veiklą⁶⁴.

Strategija – veiksminga politikos priemonė, kurią taikydamos ES ir valstybės narės turi galimybę išspręsti daug su miškais ir jų svarba susijusių uždavinių, nes siekiant įgyvendinti naujus politikos tikslus ir atsižvelgti į visuomenės prioritetus vis svarbiau, kad priemonės būtų tinkamos įvairiems tikslams pasiekti, nors kartais jie gali atrodyti prieštaringi. Augant su miškais susijusiems visuomenės poreikiams, daugėjant pavojų ir klimato veiksnių, visiems susijusiems subjektams gali reikėti dėti daugiau pastangų ir prisiimti daugiau įsipareigojimų, kad būtų intensyviau koordinuojami veiksmai, vykdomas bendradarbiavimas ir įtraukiami ekspertai – be kita ko, tiek įvairių sektorių bendradarbiavimo lygmeniu, tiek Komisijos, valstybių narių ir kitų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo lygmeniu.

Likusiu įgyvendinimo laikotarpiu reikės tinkamą dėmesį skirti naujiems politikos pokyčiams, taip pat reikės užtikrinti miškų indėlį įgyvendinant klimato ir energetikos politikos strategiją, konkrečiai – naujojo LULUCF reglamento ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos teisės aktų įgyvendinimui, kartu sprendžiant miškų prisitaikymo prie klimato kaitos problemą siekiant vykdyti ES įsipareigojimus, numatytus Paryžiaus susitarime. Strategija ir jos prioritetiniai tikslai yra tinkami, kad būtų atkreiptas dėmesys į miškų ir su jais susijusios ES politikos svarbą siekiant Europos Sąjungoje ir pasaulyje įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m., visų pirma – įgyvendinant Jungtinių Tautų 2017–2030 m. strateginį miškų planą.

Nepertraukiamai įgyvendinant strategiją ir šiuo tikslu skiriant ES biudžeto lėšų bus lengviau pasiekti, kad ES miškais, užimančiais 40 proc. teritorijos ploto, būtų veiksmingai prisidedama prie teritorijų pusiausvyros užtikrinimo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo kaimo ir miesto vietovėse, su mišku susijusio sektoriaus rėmimo, kad jis tebebūtų konkurencingas, ir bioekonomikos rėmimo, kad ji galėtų augti, kartu apsaugant biologinę įvairovę ir užtikrinant ekosisteminių paslaugų teikimą. Kad šie tikslai būtų pasiekti, labai svarbu skleisti informaciją apie tinkamai tvarkomų miškų vertę ir svarbą visuomenei ir taip užtikrinti, kad visuomenė tvirtai remtų tvarią miškotvarką.

⁶⁴ „Tvari miškotvarka regionuose“. Regionų komiteto ataskaita, 2018 m.